

BARÁTHI OTTÓ

30 évesek az önkormányzatok Szemelvények Salgótarján város gazdaság- és társadalomtörténetének elmúlt 30 évéből

A helyi önkormányzatokról szóló törvény hatályba lépésének 30. évfordulója az érdeklődő városlakó számára jó alkalom a visszatekintésre, a lokálpatrióta közgazdász számára pedig nyomós ok az önkormányzat gazdaságával és társadalmával összefüggő tevékenységének elemzésére. Ez készítette a szerzőt dolgozata elkészítésére, amelynek első részében Salgótarján város népességére és gazdaságára irányítja a figyelmet.

Bevezetés

Egy helyi önkormányzat tevékenységét a település gazdasági fejlettsége, a közszolgáltatások minősége és a helyi foglalkoztatás színvonala, a lakosság élet- és munkakörülményei alapján is értékelhetjük. Így kézenfekvő, hogy az egyik pályázati dolgozatomban¹ közgazdász-képzettségemnek és érdeklődésemnek megfelelően ezeket a fontos komponenseket állítsam dolgozatom középpontjába. Így megvizsgáltam, hogy a megválasztott városi önkormányzatok tevékenysége milyen változásokat eredményezett városunk reálgazdaságában és humánszférájában. Igyekeztem Salgótarjánt az országban elhelyezni: Nógrád megyében és a megyei jogú városok mezőnyében is pozicionálni. Megkísértem érzékeltetni a városi vezetők szerepvállalását, levontam néhány következtetést, rámutattam néhány „kihagyott” lehetőségre és megmaradt vagy éppen kínáló új esélyre. Ahogy már magát a dolgozatomat is csak tanulságos történetnek, tervezést is alapozó adaléknak, semmint cáfolhatatlan értékelésnek tekintettem, úgy ezt a szerkesztett cikket is csak helyismereti tájékoztatónak szánom. Az eredeti dolgozatomra, amelyből a cikkemben szemezgetek, „saját elemzésünk alapján”, vagy „...szerint” szöveggközi megjegyzéssel utalok.

¹ Baráthi Ottó: *Salgótarján város gazdaságának és társadalmának főbb jellemzői 1990–2020 időszakában* (Adalékok egy várostörténeti kiadványhoz). Nagy Iván Honismereti Pályázatra beküldött pályázati dolgozat. Dornyay Béla Múzeum, Balassi Bálint Megyei Könyvtár, Salgótarján, 2020, 175.

A népesség: markáns metamorfózis

Egy település legnagyobb értéke a lakónépessége, jóllehet ez helyenként és időnként feledésbe merül. A demográfiai folyamatok alakulásában a múlt történései, a hagyományok, a kultúra, az értékrend stb. is közrejátszanak. Tehát a népességváltozás főbb okait is csak a múlt és jelen sokoldalú összefüggéseiben lehet megragadni. Ezért is először nézzük meg az elmúlt három évtized népességváltozását területi összehasonlításban!

Területi egység	1990	2018	Index, % 2018/1990
Salgótarján	45 351	33 579	74,1
Nógrád megye	227 137	190 937	84,1
Magyarország	10 374 023	9 778 371	94,2

A lakónépesség száma területenként és időszakonként, fő

Forrás: ksh.hu Saját szerkesztés és számítás – B. O.

Salgótarján népességfogyásának mértéke meghaladta a megyei és az országos átlagot is. Az elsődleges ok, hogy évről évre kevesebb gyermek született, mint ahány személy elhunyt. Ezt tetézte, hogy a városból többen elköltöztek, mint betelepedtek. Mindezek következtében városunk lakónépessége 1990–2018 között egy kisváros lakosságszámával csökkent, valamennyi megyeszékhely és megyei jogú város közül is relatíve a legnagyobb mértékben. A népesség összetétele is kedvezőtlenül változott, az életkor, az iskolázottság, a szakképzettség, az idegennyelv-tudás és a nemzetiségi összetétel szerint. Az előbbieket saját elemzésünk alapján állítjuk, az utóbbit az alábbi táblázat adatai is igazolják:

Területi egység	2001			2011		
	Összes	Roma	Index (%)	Összes	Roma	Index (%)
	népesség, fő		3:4	népesség, fő		6:5
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Salgótarján	44 964	1124	2,5	37 262	1980	5,3
Nógrád megye	220 261	9950	4,5	202 427	15489	7,7
Magyarország	10 198 315	189 984	1,9	9 937 628	308 957	3,1

A magyar és a cigány/roma népesség számának és arányának alakulása

Forrás: Salgótarján Megyei Jogú Város Szociálpolitikai Konceptiója, 2016–2020.

Saját szerkesztés – B. O.

2001-ről 2011-re a magukat romának vallók száma Nógrád megyében 56%-kal, Salgótarjánban (1124 főről 1980 főre) 76,2%-kal emelkedett, így

e kisebbség aránya a megyében 7,7%, Salgótarjánban 5,3% volt. Ezek a mutatók meghaladták a hasonlítható térségek értékeit. (Ráadásul a népszámlálás nemzetiségi adatai önkéntes bevallásra épülnek, egyes becslések szerint a valós adatok sokkal magasabbak lehetnek.) Az átlagosnál nagyobb roma gyermekszám miatt viszont tovább növekszik a cigány népesség száma és aránya az egész népességéhez képest. Miután pedig a roma népesség több fajlagos (iskolázottsági, szakképzettségi, egészségügyi stb.) mutatója az egész népesség átlaga alatt van, a cigány nemzetiség arányának növekedése rontja a gazdaság és társadalom minden mutatóját, így városunkéit is.²

Reálgazdaság: folyamatok és ágazatok

Már a népességváltozás vizsgálatánál is utaltunk a múltra, a gazdaság elemzésénél hangsúlyoznunk is kell a jelentőségét. Amennyiben érteni akarjuk Salgótarján mai gazdasági fejlettségét és potenciálját, vissza kell nyúlni a múltba és szét kell nézni Nógrádban és az országban is. Erre alkalmas a bruttó hazai termék (GDP) fajlagos mutatója.

Kevesen tudják, de Nógrád megye GDP mutatója a „szocialista építés csúcseiben” sem érte el a GDP hazai átlagát, sőt – ahogy az alábbi táblázatban látszik – 1977-ben is jóval (23 százalékponttal) elmaradt attól. S azóta a „helyzet fokozódott”: 2018-ban Nógrád egy főre jutó GDP-je már csak az országos átlag 44,5%-a, így korábbi gyengén fejlett megyék is megelőzték.

Területi egység	1977	1995	2000	2010	2018
Borsod-Abaúj-Zemplén	111,0	75,3	62,9	60,0	73,6
Heves	100,0	75,5	70,6	68,5	74,6
Nógrád	77,0	60,1	52,3	44,5	44,5
Észak-Magyarország	..	72,7	63,0	60,1	66,3
Magyarország	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Egy főre jutó bruttó hazai termék az országos átlag százalékában

Forrás: Baráthi 2010, http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2010/04/ts2010_04_06.pdf, illetve KSH-táblák (STADAT). Saját szerkesztés és számítás – B. O.

² Dr. Tátrai Patrik: *Etnikai folyamatok Magyarországon az ezredforduló után*. Területi statisztika, 2014, 54(5): 506–523. <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2014/05/tatrai.pdf>, 506.

A fenti táblázat adatai jól mutatják Nógrád megye gazdasági hanyatlását, fokozatos gazdasági tér- és súlyvesztését. S hogy Salgótarján hogyan is teljesített? Ezt mutatjuk be szemelvényünk első, nagyobb fejezetében.

Kedvezőtlen vállalkozás-szerkezet

Egy település gazdaságának teljesítményét – többek között – a vállalkozások száma, szerkezete és hatékonysága határozza meg. Először vessünk csak egy pillantást a vállalkozások számát jól kifejező fajlagos mutató alakulására:

Megnevezés	Miskolc	Eger	Salgótarján	MJV együtt	Ország összesen
2001	115	149	101	137	111
2010	136	198	124	166	165
Növekmény	21	49	23	29	54

Az 1000 lakosra jutó vállalkozások száma

Forrás: KSH Megyei jogú városok, 2012. Saját szerkesztés és számítás – B. O.

Városunk vállalkozás-sűrűségi mutatója 2001-ben az országos átlagtól 10%-kal, 2011-ben már 25%-kal maradt el. A tendencia napjainkra sem fordult meg. A vállalkozások összetétele a kezdetektől kedvezőtlen, alább csak néhány jelenségre hívjuk fel a figyelmet.

Az új vállalkozások nagyobb része kényszervállalkozás, törpe és/vagy családi volt, jelentősebb tőke és tudás nélkül. Egy részük hamarosan meg is szűnt, miként napjainkban is magas a fluktuáció.

Az ágárvállalkozások aránya elmarad a megyei jogú városok átlagától, és ami a nagyobb baj, szinte a nullával egyenlő.

Az egykor domináns ipari vállalkozások aránya is csak az átlag körül konvergál, és például már Egerben is magasabb, mint Salgótarjánban.

A regisztrált gazdasági szervezetek között relatíve magas az egyéni és alacsony az általában tőkeerősebb társas vállalkozások aránya.

Nincs – országosan is jelentős – korszerű nagyfoglalkoztató a városban, ma is a város önkormányzata ad legtöbb lakójának kenyeret.

A város gazdaságának ágazati struktúrája ugyanakkor nem mutat releváns eltérést a megyei jogú városok átlagától. Jellemzője, hogy a produktív és a szolgáltató ágazatok aránya „megfordult”, sőt az utóbbi túlnőtte az előbbit. A szerkezetváltás spontán módon ment végbe, a kényszerű alkalmazkodás és korántsem az innováció jegyében. A korszerű nagyipar, a

külföldi nagytőke, a high-tech nem talált otthonra Salgótarjánban. Így a városnak nincs húzóágazata sem.

Ipar: veszített súlyából

Az ipar évtizedeken át kiemelkedő szerepet töltött be Salgótarján életében. Az 1950-es évektől a „rendszerpreferált” nehézipar haladt az élen. A ’80-as évektől a derekasan dotált, magas költséggel dolgozó, energifaló nagyüzemei sorra veszítették el piacaikat, a KGST szétesésével néhány veszteséggé vált. Az 1990-es évek elején pedig az „elfuserált privatizáció” a legtöbbnek betette a kaput. „Ma már csak emlék” a Nógrádi Szénbányák Vállalat, az Ötvözetgyár, a Salgótarjáni Kohászati Üzemek, a Salgótarjáni Vasöntöde és Tűzhelygyár, a Salgótarjáni Síküveggyár, a Salgótarjáni Öblösüveggyár, a Bányagépgyártó Vállalat, a Budapesti Rádiótechnikai Gépgyár (BRG) Salgótarjáni Gyára, a VEGYÉPSZER Salgótarjáni Gyára, a Nógrád Megyei Nyomdaipari Vállalat. Ez a korántsem teljes körű felsorolás érzékelteti, hogy ez a veszteséglista a háborús pusztítással vetekszik. Hiszen ezek a vállalatok „csak” itt Salgótarjánban 12–15 ezer főt foglalkoztattak, munkát adva a környék községeiből bejáró dolgozóknak. A nagy múltú cégek elenyésző része tudott talpon maradni. A Salgótarjáni Vasöntöde és Tűzhelygyár sikeresen stabilizálta „magát”, a város legnagyobb üzemeként, WAMSLER SE néven eredményesen működik. A SALGLAS Zrt. a Síküveggyárból kikelve főnixmadárként szárnyal. A kevés külföldi tulajdonú cég reprezentánsa az egykori VEGYÉPSZER vezetői által alapított, még norvég vizeken is biztosan navigáló PIRAZOL Kft. A fentiekből is úgy tűnhet, városunk vasiparának vezető szerepe töretlen. Ami nem is lenne baj, ha hatékony is maradna. De mivel az exportnak erősen kitett, lehet némi szkepszisünk. Közben finoman felvetjük, hol van a faiparunk? Minthogy az ország erdőben leggazdagabb megyéje, viruló „zöldelővel” körülvelt városa vagyunk. Nem valami kiáltó paradoxon ez, netán csak újabb indikátora innovációs és vállalkozói készségünk színvonalának? Erről is megkérdeztük az illetékeseket, de lehangelő válaszokat kaptunk. A lényeg, hogy Nógrád erdőövezte székelyvárosának szinte nincs faipara.

Építőipar: saját romjain építkezik

A rendszerváltást követő időszak megrendítette és „felborította” Salgótarján építőiparát. A város veszteséglistája az építőiparban is fájdalmasan súlyos, hiszen itt működött például: a Nógrád Megyei Állami Építőipari

Vállalat, a Nógrád Megyei Tanácsi Építőipari Vállalat, a Nógrád Megyei Beruházási Vállalat, a Nógrád Megyei Tervező Vállalat, a Salgótarjáni Termelészövetkezeti Építőipari Vállalat. Ezek a cégek mintegy további 5–8 ezer főnek adtak munkát. A nagyobb méretű szervezeteket felszámolták vagy átalakultak, helyettük nagyszámú, lényegesen kisebb egységek jöttek létre, és persze ebben a gazdasági ágban is létesültek új „kényszervállalkozások”. Nem ritkán ideig-óráig.

Területi egység	Összes vállalkozás száma	Index (%) 2000=100,0	Az összes vállalkozás közül			10000 lakosra jutó vállalkozás
			társas vállalkozás	legalább 10 fős	árbevétel 20 md Ft-nál több	
			aya, %			
Salgótarján	176	83,0	54,5	5,1	19,9	47
Nógrád megye	981	90,1	43,8	3,4	15,7	48
Magyarország	63 706	117,0	53,3	5,2	21,1	64

Működő vállalkozások az építőiparban

Forrás: KSH SMJV Településfejlesztési Konceptiójának, Integrált Település-fejlesztési Stratégiájának Megalapozó Vizsgálata. Helyzetfelmérés.

2011 végén 176 építőipari vállalkozás volt. Számuk a megyében működők 18%-át, az országosnak a 0,3%-át (!) adták. A tízezer lakosra jutó építőipari működő vállalkozások száma kisebb, mint az országos és megyei átlag. Salgótarjánban 2011 végén a vállalkozások 7,5%-a működött az építőiparban. Részesedésük alacsonyabb a többi vizsgált terület átlagánál jelen időszakunkban is.

Kereskedelem: volumenében kielégítő

Salgótarján még napjainkban is Nógrád megye kereskedelmi centruma. A rendszerváltás előtti három zászlóshajója a Nógrád Megyei Élelmiszer-kiskereskedelmi Vállalat (utódja a Palócker Kft.), a Nógrád Megyei Iparcikk Kiskereskedelmi Vállalat (utódja a Nógrádker Kft., majd Zrt.) és a Nógrád Megyei Vendéglátóipari Vállalat. A város kereskedelme iparánál kisebb veszteségekkel, nagyobb alkalmazkodóképességgel lépett túl a rendszerváltáson. Ezek egyike volt a Palócker Kft., amely jó ideig látványosan fejlődött, ám egyszer csak – túlfűtött beruházásai, hibás üzletpolitikája stb. miatt – csődbe jutott, magával rántva számos kiskereskedőt, nehéz helyzetbe hozva saját munkavállalóit is. Napjainkban is eredményesen működik viszont a Nógrádker Zrt.: áruház-, üzlet- és bolthálózata nemcsak a város, de a környező települések lakosságának iparcikk-szük-

ségeit is kielégíti. Az áruházláncok – például a Lidl, a Penny Market, a Spar, a Tesco, a Jysk – betelepült egységei széles választékkal, gazdag kínálatukkal, kedvező, gyakran akciós árakkal biztos és jó színvonalú ellátást biztosítanak. Tagadhatatlanul megkeserítve jó néhány kisvállalkozás életét – a kínai kereskedőkről most ne beszéljünk. Salgótarján kereskedelmi üzlethálózata mindent egybevéve – volumenében legalábbis – ma is megfelelő, fajlagos mutatója szerint a megyei jogú városok mezőnyében is megállja a helyét. Ez kitűnik az alábbi táblázat adataiból is.

Területi egység	2001	2010	2018
Miskolc	16	19	15
Eger	24	25	22
Salgótarján	19	21	20
23 megyei jogú város	19	20	19

1000 lakosra jutó kereskedelmi üzlet

Forrás: KSH Saját szerkesztés és számítás – B. O.

Figyelmeztető – és ezt már elsősorban saját elemzésünk alapján állítjuk – a döntően kisvállalkozók tulajdonában lévő élelmiszerjellegű és a zöldség-gyümölcs boltok számának csökkenése. Ezért is lenne feltétlenül indokolt a kisvállalkozások erőteljesebb támogatása.

Turizmus: az örök remény ágazata

Városunkban – kies környezete és gazdag nagyrendezvény-kínálata miatt – a turizmus évtizedek óta bizakodásra adott okot: még húzóágazat is lehet – mondták. Pedig jól tudhatták: Salgótarján idegenforgalma még a korábbi sok vendéget vonzó rendezvényei – mint a nemzetközi ugrógála és a dixielandfesztivál, néptánc-fesztivál – időszakában is jóval szerényebb volt, mint a legtöbb megyeszékhelyé, illetve megyei jogú városé. A vendégek döntő többsége – napjainkban különösen – csak átutazóban tekint meg a várost, hivatalos küldetés, üzleti tárgyalás céljából érkezik, és legfeljebb csak néhány éjszakát tölt el a kereskedelmi szálláshelyeken.

Megnevezés	Salgótarján	Nógrád megye	Magyarország
Ezer lakosra jutó férőhelyek száma	22	17	34
A férőhelyek számának változása, % 2000 = 100,0	38,9	75,7	108,9
A vendégek számának változása, % 2000 = 100,0,	47,2	83,9	135,0
Vendégéjszakák számának változása, % 2000 = 100,0,	32,1	65,9	112,2
Külföldi vendégek aránya, %	5,6	7,3	47,6
Külföldi vendégéjszakák aránya, %	5,4	9,7	50,5
Átlagos tartózkodási idő, vendégéjszaka	2,1	2,3	2,6
Külföldi vendégéjszaka	2,0	3,1	2,7

Főbb turisztikai mutatók a kereskedelmi szálláshelyeken, 2011

Forrás: Salgótarján város társadalma és gazdasága 1992–2003 KSH Nógrád Megyei Igazgatósága, Salgótarján, 2004. Saját szerkesztés és számítás – B. O.

A fenti táblázat pedig némi túlzással Salgótarján „katasztrófaturizmusának” számszerű ábrázolása. A salgótarjáni kereskedelmi szálláshelyek ezer lakosra jutó férőhelyszáma (22) elmaradt az országos (34) mutatótól. A városban csökkent az egységek száma és azok befogadóképessége, amelyek – valamint a fogyatkozó lakosságszám – együttesen eredményezték a mutató alacsony értékét.

Területi egység	2001	2010	2018
Miskolc	34	28	35
Eger	92	94	91
Salgótarján	45	23	17
23 megyei jogú város	29	24	29

Az 1000 lakosra jutó kereskedelmi szállásférőhelyek

Forrás: KSH Tájékoztatási adatbázis. Éves településstatisztikai adatok. Saját szerkesztés és számítás – B. O.

A fenti táblázatok adatai – nemcsak Miskolccal és Egerrel, de más városokkal történő összehasonlításban is – kedvezőtlenek, Salgótarján idegenforgalmának visszaeséséről tanúskodnak. Mindezek ellenére egyes szakembereink változatlanul optimisták, és ezt akár pozitívan is értékelhetjük. Tény, napjainkban is reményekre jogosító a Geopark Kft. eresztyényi látogatóközpontja, ami régen várt eredményességgel működik. Az

ambiciózus irodavezető által menedzselte szervezet kétségtelenül generálja a turizmust. Aki reálisan gondolkodik: „Nagyon fontos szerepe van tehát abban a folyamatban, hogy a helyben élők felismerjék, megóvják értékeinket. [...] a turizmus hosszú távú haszna a természeti erőforrásaink, vagyis a legnagyobb kincseink megóvása kell, hogy legyen. Ezt a célt véleményem szerint úgy érjük el, ha a salgótarjáni turizmust megfelelő stratégia mentén építjük fel, figyelünk a fenntarthatóságra és irányítóvá tesszük. Nagy probléma, hogy a térségben hiányoznak a színvonalas turisztikai és alapszolgáltatások, amelyek az új épületek működését kiegészítenék, segítenék.”³ A Geopark kitörési pont lehetne potenciális lehetőségei kiteljesedésével: határon átnyúló közös fejlesztésekkel, programokkal, pályázati lehetőségek kiaknázásával és a szlovák befektetői tőke érdeklődésének felkeltésével.

„Arányos” adóbevételek

A gazdaság teljesítményének mérésére települési szinten nem állnak rendelkezésre adekvát adatok (mint például a GDP megyei szinten). Ezért – indirekt módon – a helyi adóbevételeket érdemes megfigyelni. A város adórendszere önmagában is tükrözi a település gazdaságfejlesztési politikájának és gyakorlatának, hiszen ha egyedi kedvezmények biztosítására nincs is mód, az adónem léte, mértéke, mentességi rendszere vonzani és ösztönözni – vagy éppen visszafogni – képes a vállalkozások letelepedését, létesítését. A fajlagos összehasonlító mutatók szemléletesen tárják eléink Salgótarján város relatív jövedelemtermelő képességét a különböző adónemek alapján és összességében is. Itt a legjelentősebbéről szólnunk.

Területi egység	2006	2010	2018
Miskolc	93,7	98,7	98,5
Eger	124,7	116,7	97,8
Salgótarján	82,8	78,7	54,4
Magyarország	100,0	100,0	100,0

Egy lakosra jutó iparüzési adó százalékban

Forrás: KSH Megyei jogú városok, 2012. Saját szerkesztés és számítás – B. O.

Ugye, a mutatókat nem kell magyarázni? Tendenciájában hasonló módon alakult az idegenforgalmi adó bevétele is, de drasztikusabban csök-

³ Drexler Szilárd: Kell valami érdekes, megkapó, különleges... Új turisztikai beruházások Salgótarjánban és Eresztvényben. *Tarjáni Városlakó Magazin* 2015/2. 28.

kent, ezt itt – „lokálpatrióta lojalitásból” nem is részletezzük. A személyi jövedelemadó alakulásáról pedig majd egy más fejezetben szólnunk, szerényen. A helyi adóbevételek alakulása – ahogy arról egy további érdekes helyi tanulmány is tanúskodik⁴ – kedvezőtlenül hat a város népességmegtartó- és versenyképességére egyaránt. Az adóbevételek alakulása nem olyan meglepő, mondhatnánk némi malíciával, hiszen csupán „teljesítményarányos”.

Ipari park: megkésve is mentőöv

A produktív szféra és jelentősebb ágazatai után nézzünk be Salgótarján legjelentősebb gazdaságfejlesztő szervezetébe, az ipari parkba, ami a versenyképesség javításának fontos terepe. Míg a létező (piac)gazdaság, különösen a vállalkozások fejlesztését a tulajdonosi döntések determinálják, azaz működésük a piaci folyamatok függvénye, és ezekre csupán közvetett ráhatása lehet az önkormányzatnak, addig az ipari park közvetlen hatékony területfejlesztési eszközként funkcionálhat, gazdaságot generáló hatással bírhat egy-egy településre és térségére is. Mint ahogy ezt már az ország-szerte és megyénkben is működő számos ipari park – köztük a Salgótarjánban 1990-es évek végén átadott és az eltelt időszakban folyamatosan bővülő – is igazolta. (Már most forszírozom, gondoljuk csak meg, ha csak néhány évvel korábban átadásra kerül...) A 100%-os önkormányzati tulajdonú Salgó Vagyon Kft. kezelésében és üzemeltetésében működő Salgótarjáni Ipari Park-komplexum ismervei napjainkban – a teljesség igénye nélkül – az alábbiak:

Déli Iparterület „volt NÁÉV” iparterlep, Ipari Park I., Ipari Park II., Ipari Park III.

Budapesti út melletti iparterület volt „Síküveggyár telephelye”

Az Ipari Parkok összterülete: 72 hektár 1488 m²

Hasznosított terület: 42 hektár 6233 m²

Hasznosítható szabad barnamezős terület: 11 hektár 1026 m²

Hasznosítható szabad zöldmezős terület: 11 hektár 4912 m²

Összes hasznosítható terület, ideértve a hasznosított területet is: 65 hektár 2171 m²

Közlekedési és egyéb területek, melyek nem minősülnek építési teleknek: 6 hektár 9317 m²

Az Ipari Park jelentőségét mutatja több, itt létesült és/vagy betelepült, ma is működő vállalkozás, így például a SÍNIA Bútorgyártó Kft., a Bum-

⁴ Sándor Ildikó: *Salgótarján Megyei Jogú Város gazdasági-társadalmi helyzetének elemzése hasonló méretű és helyzetű magyarországi városok adatainak tükrében*. Nógrádi Fejlesztési Ügynökség (NFÜ), Salgótarján, 2017.

chun Kft., az R-Carnet Service Kft., a Drucktech Kft., a Salgó Vagyon Kft., a Mitsuba Kft., a Mikropakk Műanyag- és Fémfeldolgozó Kft., a Balobau Kft. Ma már a térségben létesült új ipari parkok között is rivalizálás folyik a befektetők kegyeiért, ami az eddiginél hatékonyabb és célzott marketingtevékenységet is követel.

Harcban a jobb pozícióért

A rendelkezésre álló információk és saját elemzés alapján világosan kirajzolódik, hogy Salgótarján város gazdasági helyzete – több mutató által „igazoltan” – a vizsgált időszakban nem javult, még önmagához viszonyítva sem igazán. Az egyes időszakokban elért fejlődésének nem volt egyenletes az üteme, tartós a dinamikája. Ebből is következik, hogy Salgótarján a megyeszékhelyek és 1995-től a megyei jogú városok közötti pozíciója sem változhatott előnyére. A számított mutatók, a KSH és saját elemzésünk alapján néhány fontos gazdasági mutató tekintetében romlott is a megyei jogú városok mezőnyében korábban sem előkelő helyezése. Így érthető igazán a KSH-értéktétel, miszerint a megyei jogú városok közül Salgótarján és Dunaújváros küzd problémákkal.⁵ A KSH-elemzés adatait továbbszámítva kiderült, hogy 2001–2018 időszakában (is) romlott a város pozíciója a 23 megyei jogú város mezőnyében a regisztrált társas és egyéni vállalkozások, a kiskereskedelmi üzletek száma, a kereskedelmi szálláshelyek férőhelye, az egy adózóra jutó személyi jövedelemadó tekintetében is.

Lehetőség – a programokban

S hogy milyen lehetőségei vannak a városunknak az előrelépésre, netán a sokat hangoztatott felzárkózásra? A kérdést a szakértő olvasóink könnyen meg tudják válaszolni, de ők vannak kevesebben. Mit mondhatunk a városlakók többségének? Először azt, hogy ne ringassuk magunkat illúziókban. Másodszer mondjuk meg őszintén: a gazdasági felzárkózásra a „gazdaság közgazdasági természetéből” – ami tautológiának tűnhet, de kifejezéshasználataunk szándékos és pontos – belátható időn belül nincs esély. Ezzel szemben a város önmagához képest történő előrelépésére van lehetőség. Elemzéseink és tapasztalataink egyaránt azt támasztják alá, hogy ez is jelentős erőfeszítéseket igényel a városvezetéstől. Mikközben van fix fundamentuma is a fejlődésnek: az Operatív Program és a

⁵ Megyei jogú városok. KSH. Budapest, 2012

Megyei Városok Programja, minthogy mindkettőnek megvan a forrása. Ezért e két nagy programban foglaltak végrehajtása kell, hogy álljon az önkormányzati vezetés figyelmének fókuszában, a város civil szervezeteinek, lakossági fórumainak nyilvánossága előtt. Ha úgy tetszik, bevonásukkal és részvételükkel, ahogy ez a hatékonyan építkező városok esetében történik is.

Rövid összegzés

A város széles értelemben felfogott gazdasági és pénzügyi rendszerének fontos – de itt teljességgel nem tárgyalt – összetevői az 1990-es évek elején krízisközeli állapotba kerültek. A munkanélküliség csúcsra járt, a fizetőképes kereslet minimálisra csökkent, az önkormányzat költségvetése csaknem összeomlott. A város ipara és építőipara leépült, majd az elhibázott privatizáció után alacsony szintről sok kényszervállalkozással újra indult. Ennek következtében is a gazdasági szerkezet spontán módosult, a nagytóke, a nagybefektető, a high-tech nem talált otthonra Salgótarjában, ezért a városnak ma sincs országos szinten jelentős nagyfoglalkoztatója, húzóágazata, tudásbázisa. A jobbára tőkeszegény kisvállalkozások többségének gyártmány- és termékszerkezete, szolgáltatásainak színvonalak kevésbé vagy nem versenyképes. A jövedelemtermelő és vele együtt a népességmegtartó képesség alacsony szintű, a vállalkozói készség és kockázatvállalási képesség nemkülönben. Nem folytatjuk, viszont hangsúlyozzuk, hogy a háborús veszteségek után az is nagy eredmény, hogy a város gazdasága talpon maradt, amiben az önkormányzatoknak is jelentős szerepük van. Minthogy abban is megvan a szerepe a helyi politikai és állami vezetésnek, hogy miért nem találta meg Salgótarján a kitorrésipontokat, miért nem tudott lépést tartani más megyeszékhely és megyei jogú városokkal. Mi ezt is megvizsgáltuk és vannak is erről információink. Jó reményeink szerint a jövő évben meg is oszthatjuk olvasóinkkal.